*Ahi Evran Üniversitesi*
*Eğitim Fakültesi Dergisi*
*Cilt 10, Sayı 3, Aralık 2009*
*Sayfa 61-73*

# Eğitim Fakültelerindeki Sınıf Öğrenme Çevresinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi[1]

Erdoğan KÖSE[2]
Adnan KÜÇÜKOĞLU[3]

**ÖZET**

Bu araştırmada çeşitli üniversitelerin eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının dahil oldukları sınıf öğrenme çevresinden nasıl etkilendiklerini belirlemek amaçlanmıştır. Buna bağlı olarak çalışmada, sınıf öğrenme çevresinin öğretmen adaylarının başarıları üzerindeki etkisinin cinsiyete, öğrenim gördüğü üniversiteye, ana bilim dalına ve sınıf düzeyine göre farklılaşıp farlılaşmadığı incelenmiştir. Bu araştırma betimsel bir çalışma olup durum saptaması yöntemiyle veriler toplanmıştır. Araştırmanın evrenini, Atatürk, Kafkas, Yüzüncü Yıl ve Karadeniz Teknik Üniversitelerinin Eğitim Fakülteleri; örneklemini ise ilköğretim bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Veri toplama aracı, Moos, Trickett ve De Yong tarafından hazırlanan Classroom Encironment Scale (CES) temel öğrenme çevresi ölçekleri ile Kısakürek ve Açıkgöz tarafından Türkçe'ye çevrilip uyarlanan ölçekler dikkate alınarak, araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Araştırma sonucunda, cinsiyet, anabilim dalı ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre öğrenci görüşleri arasında, başarılarını etkileme yönünde anlamlı farklılıklar bulunmasının yanında, genel olarak da öğrenci başarılarında sınıf öğrenme çevresinin önemli bir etken olduğu tespit edilmiştir.

**ANAHTAR KELİMELER:** Öğrenme çevresi, olumlu öğrenme ortamı, başarı güdüsü.

# Evaluation of Class Learning Environment in Faculties of Education In Terms Of Some Variables

**ABSTRACT**

The aim of this study is find out how teacher candidates studying at faculty of education in various universities are influenced by class learning environment in which they are included. Accordingly, in this study it was analysed if class learning environment has the same effect on the success of candidate teachers regardless of their gender, university, department and level of class or not. This study is descriptive and the data was collected via situation determination method. The universe of the study consists of Faculties of Education in Atatürk, Kafkas, Yüzüncü Yıl and Karadeniz Teknik Universities, the sampling consists of the students studying in departments of primary education. Means of data collection was developed by researchers taking into account the basic learning environment scales pepared by Moos, Trickett and De Yong (CES) and the scales translated and adapted into Turkish by Kısakürek and Acıkgöz. From the result of the study it was concluded that class learning environment is a significant factor on students' success in general although there are remarkable discrepancies among the opinions of the students about gender, department and class level variables in this term.

**KEYWORDS**: Learning environment, positive learning environment, success impetus.

[1] Bu araştırma Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından desteklenmiştir.
[2] Yard.Doç.Dr. Erdoğan KÖSE, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri/Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, erdogan63@gmail.com
[3] Yard.Doç.Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri/Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, adnank@atauni.edu.tr

Öğrenme çevresi, öğrenmenin belirleyici temel unsurlarından biri olarak kabul edilebilir. Öğrenme çevresi, öğrenmeyi sağlayacak öğretim yaklaşımının seçilmesini, buna uygun öğretim çevrelerinin tasarlanarak planlanan etkinliklerin yürütülmesini ve ilgili sürecin değerlendirilmesini içine alan oldukça yeni bir kavramdır (Telli, Çakıroğlu; 2002). Sınıfta öğrenme çevresini kurallar ve beklentilerin açıklığı, ödül ve teşvikler, öğretmen yeteneği, yüksek beklenti, derse katılım, öğrenci-öğretmen ilişkileri, okul-aile ilişkileri, grup normları, öğretmen-öğretmen, öğretmen-yönetici ilişkileri, fiziksel çevre bileşenleri oluşturmaktadır. Bu unsurların her birinin öğrencilerin bilgi, tutum ve davranışlarını çeşitli biçimlerde etkilediği bilinmektedir.

Eğitim çevresi kavramı, özellikle son 40 yıldır eğitim politikasını belirleyenlerin, okul yöneticilerinin, öğretmenler ve araştırmacıların giderek artan bir şekilde ilgisini çekmektedir. Bu kapsamda sınıf öğrenme çevresi eğitim ortamlarına hâkim olan iklimi, formu, havayı ve atmosferi ifade etmektedir (Aldridge, Dorman ve Fraser; 2004). Sınıf çevresi yalnızca öğrenmeleri değil, aynı zamanda öğrencilerin tutumlarını, kişiliğini, öğrenme güdüsünü ve hızını etkileyen en önemli etkenlerden birisidir. Her şeyden önce öğrenci hoşlandığı, rahat ettiği, olumlu bulduğu çevrede bulunmak isteyecek ve o ortamda bulunmaktan zevk alacaktır (Açıkgöz, 1989).
Öncülüğünü ABD ve Avustralya'dan araştırmacıların yaptığı öğrenme çevresi araştırmalarında Rudollf Moos'un 1974 yılında geliştirdiği SCS (Social Climate Scales) ölçeği başlangıç noktası olarak kabul edilebilir (Fraser, 1998). Öğrenme çevresi araştırmalarının şüphesiz en güçlü yönü dünyanın her tarafındaki sınıflarda kullanılabilecek geçerli ölçme araçlarının geliştirilmiş olmasıdır (Aldridge, Dorman ve Fraser; 2004). Bu ölçeklerin hedef kitleleri, içerikleri, bilgi toplama yolları arasında farlılıklar bulunsa da temelde hepsi öğrenme ortamındaki zihinsel süreçlerin, davranış biçimlerinin ve sosyal ilişkilerin öğrencilerin öğrenebilme aktiviteleri üzerine etkilerine yoğunlaşmışlardır.

Diğer taraftan Walberg tarafından 1979'da geliştirilen LEI (Learning Environment Inventory) ve Moos tarafından 1979'da geliştirilen CES (Classroom Environment Scale) gibi çalışmalar sınıf çevresi araştırmalarının önemli kilometre taşlarından birisini oluşturmaktadır (Moos, Tricket, 1987; Hofstein, Nahum & Shore, 2001). Sınıf çevresi araştırmalarının gelişim sürecinde ICEQ (Individualised Classroom Environment Questionnaire; Fraser, 1990), CUCEI (College and University Classroom Environment Inventory, Fraser & Treagust, 1986), SLEI (Science Laboratory Environment Inventory; Fraser, Giddings, McRobbie, 1995), CLES (Constructivist Learning Environment Survey; Taylor, Fraser, Fisher, 1997), QTI (Questionnaire on Teacher Interaction; Wubbels, Levy, 1993) ölçme araçları benzer yapılarla geliştirilmiştir.

Geliştirilen bu ölçeklerin tüm ortamlara tamamen uymasının beklenemeyeceği düşüncesiyle Fraser, Fisher ve McRobbie tarafından 1996 yılında daha geniş kapsamlı bir ölçek olan WIHIC (What is Happening in This Class) geliştirilmiştir (Telli, Çakıroğlu; 2002). Şüphesiz çeşitli boyutlarıyla ölçeklerin yeniden ele alınıp revize edilme süreci devam etmektedir. Bu anlayış doğrultusunda sınıf çevresi araştırmalarında kullanılmak üzere en son geliştirilen ölçme araçlarından birisi de Aldridge, Dorman ve Fraser tarafından teknoloji destekli sınıfların öğrenme çevresini hedef alan TROFLEI (Technology-Rich Outcomes-Focused Learning Environment Inventory)'dir (Aldridge, Dorman ve Fraser; 2004).

Bu öncü çalışmalar daha sonra sınıf çevresi üzerine yapılan çok sayıdaki çalışma için bir temel altyapı işlevi görmüştür. Çalışmaların doğasında her sınıfta özel bir öğrenme çevresi bulunduğu ve sınıftaki tüm öğrencilerin bu çevreden az ya da çok etkilendiği varsayımı yatmaktadır. Ayrıca Fraser (1994) tarafından sınıftaki öğrenme çevresi değişkenleri ile öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal öğrenme ürünleri arasında kuvvetli bağlar bulunduğu ileri sürülmüştür. Diğer taraftan Haertel, Waldberg ve E.H., Haertel (1981) de öğrencilerin sınıf öğrenme çevresi algıları ile öğrenme ürünleri arasında kuvvetli ilişkiler bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu durumda sınıfta etkili bir öğrenme çevresi yaratılmasının, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal öğrenme ürünleri üzerinde olumlu bir etkide bulunabileceği ileri sürülebilir (Doğan ve diğ., 2002).

Sınıf öğrenme çevresi üzerine yapılan birçok araştırma, öğrenci kazanımlarıyla (özellikle duyuşsal kazanımlar), öğrencilerin sınıf ortamı ile ilgili algıları ve düşünceleri arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermiştir. Sınıfta öğrenme çevresi üzerine yapılan araştırmaların ortak bulgularını şu şekilde özetlemek mümkündür. Öğrencilerin derslere devamı ve aktif olarak derse katılmaları öğrenmeyi olumlu yönde etkilemektedir. Öğretim süreçlerinde güdünün çok önemli bir yeri vardır. Öğretilen dersten hoşlanma, etkin öğrenme için iyi bir başlangıç oluşturmaktadır. Etkin bir öğretim ortamında öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretim elemanı arasındaki ilişkiler kadar, bu ilişkileri etkileyen sempati faktörünün önemli bir rolü olması beklenmektedir. Sınıf ortamında öğrenciler arasında hoşgörü, yardımlaşma ve ortak çalışma öğrenmeyi olumlu yönde etkilemektedir (Moos, 1979; Fraser ve Butts 1982; Haladyna ve diğ., 1982; Kısakürek, 1985; Fraser, 1990; Wang ,1993; Taylor, Fraser ve Fisher, 1997).

Sınıf atmosferinin olumluluğunda öğretim üyesi öğrenci ilişkilerinin önemli bir yeri vardır. Bu çerçevede araştırma bulguları şunları ortaya koymaktadır: Öğrenciye güven duyma, öğrenciye yakınlık gösterme, arada büyük mesafe koymama, öğrencilerin karşılaştıkları sorunları anlayışla karşılama, sorduğu soruları anlayışla karşılama; öğrenci başarısını olumlu yönde etkileyen güdüleme unsurları olarak görülmektedir. Öğrencilerin derste uyulması gereken kuralları önceden bilmesi, öğretim üyesinin bunlara önem vermesi ile öğretim üyesinin bu konularda hoşgörülü olması bir dereceye kadar başarıyı etkileyen faktörler olarak ortaya çıkmaktadır (Telli ve Çakıroğlu, 2002; Aldridge, Dorman ve Fraser; 2004; Küçükoğlu ve Köse; 2008).

Sınıf öğrenme çevresi ile ilgili daha çok yurt dışında çalışmalar yapılmıştır. Ülkemizde ise ortaöğretimle ilgili birkaç çalışmanın yanında yükseköğretim düzeyinde çalışmalara rastlanmamıştır. Bu bağlamda, bu araştırmada çeşitli üniversitelerin eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının dâhil oldukları sınıf öğrenme çevresinin başarıları üzerine etkilerine ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır.

***Problem Cümlesi***

Yukarıdaki temel amaç doğrultusunda, çeşitli üniversitelerin eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının içinde bulundukları sınıf öğrenme çevresinin başarıları üzerinde etkisinin olup olmadığı çalışmanın temel problemini oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak çalışmada, sınıf öğrenme çevresinin öğretmen adaylarının başarıları üzerindeki etkisine ilişkin görüşlerinin cinsiyete, öğrenim gördüğü üniversiteye, ana bilim dalına ve sınıf düzeyine göre farklılaşıp farlılaşmadığı incelenmiştir.

***Yöntem***

Bu araştırma betimsel bir çalışma olup durum saptaması yöntemiyle veriler toplanmıştır. Çalışmada değişik üniversitelerin öğrenme ortamının mevcut durumu betimlenmiş ve karşılaştırmalar yapılmıştır.

***Evren ve Örneklem***

Araştırmanın evrenini, Atatürk, Kafkas, Yüzüncü Yıl ve Karadeniz Teknik Üniversitelerinin eğitim fakültelerinin 2006-2007 öğretim yılındaki öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem olarak da bu evrenden eğitim fakültelerin ilköğretim bölümüne bağlı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği, Matematik Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalları'nda öğrenim gören öğrenciler rasgele seçilmiştir.
Örnekleme giren öğrencilerin kişisel özellikleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Örnekleme Giren Öğrencilerin Kişisel Özellikleriyle İlgili Frekans ve Yüzdeler

| **Özellikler** | | **Frekans (f)** | **Yüzde (%)** |
|---|---|---|---|
| **Cinsiyet** | Kız | 371 | 42.4 |
| | Erkek | 504 | 57.6 |
| | **Toplam** | **875** | **100.0** |
| **Üniversite** | Atatürk Üniversitesi | 221 | 25.3 |
| | Kafkas Üniversitesi | 204 | 23.3 |
| | Yüzüncü Yıl Üniversitesi | 226 | 25.8 |
| | Karadeniz Teknik Üniversitesi | 224 | 25.6 |
| | **Toplam** | **875** | **100.0** |
| **Bölüm/A.B.D.** | Sosyal Bilgiler Öğrt. | 290 | 33.2 |
| | İlköğretim Matematik Öğrt. | 192 | 21.9 |
| | Fen Bilgisi Öğrt. | 181 | 20.7 |
| | Sınıf Öğretmenliği | 212 | 24.2 |
| | **Toplam** | **875** | **100.0** |
| **Sınıf Düzeyi** | II. sınıf | 439 | 50.2 |
| | III. sınıf | 234 | 26.7 |
| | IV. sınıf | 202 | 23.1 |
| | **Toplam** | **427** | **100.0** |

Tablo incelendiğinde, öğretmenlik mesleğini tercih eden erkek öğrenciler, kız öğrencilerden daha fazla görülmektedir. Özellikle bazı bölümleri erkek öğrenciler daha fazla tercih edebilmektedir. Üniversitelere eşit sayıda anket formu uygulanmasına rağmen, geri dönüşlerdeki eksiklikler ve bazı formların eksik doldurulması sonucunda değerlendirilen anketlerde üniversiteler arasında küçük farklılıklar oluşmuştur. Genel olarak, üniversitelerin eğitim fakültelerinin anabilim dallarına da eşit sayıda anket formu dağıtılmış, ancak bazı üniversitelerin anabilim dallarında yeterli sayıda öğrenci olmadığı için, oradan artan anketler diğerlerine

uygulanmış ve anabilim dallarına uygulanan anketler arasında farklılıklar oluşmuştur. Aynı şekilde, başta uygulamanın II. ve III. sınıflara yapılması kararlaştırılmış, ancak bu sınıflarda yeterli öğrenci olmadığı için, IV. sınıflara da uygulama yapılmıştır. I. sınıf öğrencileri ise üniversiteye yeni gelmiş oldukları ve henüz öğrenme ortamına ilişkin yeterince deneyime sahip olamadıkları düşüncesi ile uygulama dışı tutulmuşlardır.

***Veri Toplama Aracı***

Veri toplama aracı olarak kullanılan anket, Moos, Trickett ve De Yong tarafından hazırlanan Classroom Environment Scale (CES*)* adlı öğrenme çevresi ölçeği ile Kısakürek ve Açıkgöz tarafından Türkçe'ye çevrilip uyarlanan Sınıf Öğrenme Çevresi (SÖÇ) adlı ölçek (Öner,1997) ve Uslu (2002) tarafından geliştirilen Sınıf Atmosferi Anketi dikkate alınarak, araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Öncelikle öğrenme çevresi değişkenleri dikkate alınarak, her bir öğrenme çevresi değişkenini etkileyebilecek maddeler hazırlanmıştır. Her bir değişkene ait maddeler, kendi içerisinde gruplandırılarak uygun bir sıralamaya tabi tutulmuştur. Uzman görüşleri alınarak değerlendirilen bu form, uygulanabilecek bir yapıya kavuşturulduktan sonra, güvenirlik çalışması benzer bir grup üzerinde yapılmıştır. Yapılan güvenirlik çalışması sonucunda 0.92'lik yüksek bir alpha değeri bulunmuştur. Alan uzmanlarının da görüşleri alınarak forma son şekli verilmiştir.

Anket formu, biri bağımsız değişkenlerin bulunduğu kişisel bilgiler, diğeri sınıf öğrenme çevresi ile ilgili olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Sınıf öğrenme çevresi ile ilgili olan maddeler, likert tipi üçlü (Evet-Kısmen-Hayır) dereceleme ölçeğine göre düzenlenmiştir. Sınıf öğrenme çevresi değişkenleri altı grup olarak sınıflandırılmış ve maddeler bu sınıflandırmaya uygun olarak sıralanmıştır. Anket formu, sınıf dışı öğrenci sorunları ile ilgili 5 madde, sınıfın fiziksel değişkenleri ile ilgili 8 madde, eğitim-öğretim süreci ile ilgili 16 madde, iletişimle ilgili 7 madde, öğretim elemanının etkililiği ile ilgili 15 madde, sınıf içi disiplin ile ilgili de 7 madde olmak üzere 58 maddeden oluşmakta ve deneklerin eklemek istediklerine yönelik olarak da bir açık uçlu soru bulunmaktadır.

Sınıf öğrenme çevresinin öğretmen adaylarının başarıları üzerindeki etkisine ilişkin görüşlerinin incelendiği bu çalışmada, cinsiyet, öğrenim görülen üniversite, ilgili ana bilim dalı ve sınıf düzeyi temel değişkenler olarak alınmıştır.

***Verilerin Analizi***

Anket formları deneklere uygulandıktan sonra bilgisayar aracılığıyla SPSS programına veriler girilmiştir. Veriler girilirken, istatistiksel işlemlerin yapılabilmesi için, öğrencilerin cevapları puanlanmıştır. 'Evet' yanıtı 2 puan, 'kısmen' yanıtı 1 puan ve 'hayır' yanıtı da 0 puan olarak SPSS programına yüklenmiştir. Verilerle ilgili olarak frekans, yüzde, t testi, varyans analizi ve LSD testi gibi istatistiksel analizler yapılmış ve elde edilen bulgular tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

## BULGULAR ve YORUM

Araştırmada elde edilen bulgular araştırma alt amaçları çerçevesinde ele alınarak yorumlanmıştır.

**1-Cinsiyete Göre Sınıf Öğrenme Çevresinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Görüşler**

**Tablo 1.***Cinsiyete Göre Sınıf Öğrenme Çevresinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular*

| Sınıf Öğrenme Çevresini Etkileyen Değişkenler | | $\overline{X}$ | SK | t | Önem Düzeyi |
|---|---|---|---|---|---|
| | Kız[(1)] | 12.8895 | 2.1589 | | p=0.000 |
| Öğrenci Sorunları | Erkek[(2)] | 12.2282 | 2.4122 | 4.188 | **Anlamlı** |
| | Kız | 17.1671 | 3.8680 | | p=0.451 |
| Fiziksel Değişkenler | Erkek | 16.9623 | 4.0426 | 0.754 | Anlamsız |
| | Kız | 37.0404 | 5.2413 | | p=0.049 |
| Öğretim Süreci | Erkek | 36.2837 | 5.8504 | 1.975 | **Anlamlı** |
| | Kız | 15.8733 | 3.2329 | | p=0.399 |
| İletişim | Erkek | 15.6806 | 3.4172 | 0.844 | Anlamsız |
| | Kız | 36.2102 | 5.3951 | | p=0.001 |
| Öğretim Elemanı | Erkek | 34.8571 | 6.5006 | 3.266 | **Anlamlı** |
| | Kız | 15.6927 | 3.2595 | | p=0.234 |
| Disiplin | Erkek | 15.4286 | 3.2250 | 1.192 | Anlamsız |
| | Kız | 134.8733 | 15.8234 | | p=0.004 |
| Genel Toplam | Erkek | 131.4405 | 18.4630 | 2.885 | **Anlamlı** |

[(1)] n=371 [(2)] n=504

Öğrenci görüşlerine göre, sınıf öğrenme çevresinde öğrenci başarısını etkileyebilecek değişkenler altı grup olarak belirlenmiştir. Bunlar; öğrencilerin sınıf dışı genel sorunları, sınıfın fiziki olanakları, eğitim-öğretim süreci, iletişim ortamı, öğretim üyesinin etkililiği ve sınıf içi disiplindir. Bu doğrultuda, öğrencilerin sınıf dışı genel sorunları, öğretim süreci değişkenleri ve öğretim üyesinin etkililiği konusundaki görüşleri arasında cinsiyete göre farklılık bulunmuştur. Erkek öğrenciler, hem kendi sınıf dışı sorunlarının, hem öğretim süreci değişkenlerinin ve hem de öğretim üyesinin etkililiğinin başarılarında önemli birer etken olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında, genel olarak, cinsiyete göre sınıf öğrenme çevresinin öğrenci başarısına etkisi konusunda, erkek öğrenciler lehine bir farklılaşma görülmektedir. Yani, erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre, başarılarında veya başarısızlıklarında sınıf öğrenme çevresinin daha etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu da erkek öğrenciler tarafından, kız öğrencilere nazaran, sınıf öğrenme çevresinin başarılarında daha önemli bir etken olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır.

**2. Üniversitelere Göre Sınıf Öğrenme Çevresinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Görüşler**

**Tablo 2a.** *Üniversiteye Göre Sınıf Öğrenme Çevresinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Kaymaları*

| **Sınıf Öğrenme Çevresini Etkileyen Değişkenler** | | $\overline{X}$ | **SK** |
|---|---|---|---|
| Öğrenci Sorunları | Atatürk Üniversitesi [(1)] | 12.5928 | 2.3696 |
| | Kafkas Üniversitesi [(2)] | 12.2304 | 2.3553 |
| | Yüzüncü Yıl Üniversitesi [(3)] | 12.6062 | 2.2330 |
| | Karadeniz Teknik Üniversitesi [(4)] | 12.5804 | 2.3586 |
| Fiziksel Değişkenler | Atatürk Üniversitesi | 17.0769 | 3.7134 |
| | Kafkas Üniversitesi | 16.7843 | 4.1455 |
| | Yüzüncü Yıl Üniversitesi | 17.2876 | 4.2606 |
| | Karadeniz Teknik Üniversitesi | 17.0223 | 3.7470 |
| Öğretim Süreci | Atatürk Üniversitesi | 36.7014 | 5.7225 |
| | Kafkas Üniversitesi | 36.0049 | 5.9344 |
| | Yüzüncü Yıl Üniversitesi | 36.8850 | 5.2599 |
| | Karadeniz Teknik Üniversitesi | 36.7723 | 5.5324 |
| İletişim | Atatürk Üniversitesi | 15.6878 | 3.3286 |
| | Kafkas Üniversitesi | 15.5980 | 3.2294 |
| | Yüzüncü Yıl Üniversitesi | 16.0442 | 3.4689 |
| | Karadeniz Teknik Üniversitesi | 15.7009 | 3.3220 |
| Öğretim Elemanı | Atatürk Üniversitesi | 35.7376 | 35.7376 |
| | Kafkas Üniversitesi | 35.1716 | 35.1716 |
| | Yüzüncü Yıl Üniversitesi | 35.1681 | 35.1681 |
| | Karadeniz Teknik Üniversitesi | 35.6295 | 35.6295 |
| Disiplin | Atatürk Üniversitesi | 15.7647 | 3.3055 |
| | Kafkas Üniversitesi | 15.1520 | 2.9829 |
| | Yüzüncü Yıl Üniversitesi | 15.3805 | 3.3074 |
| | Karadeniz Teknik Üniversitesi | 15.8348 | 3.3071 |
| Genel Toplam | Atatürk Üniversitesi | 133.5611 | 17.2087 |
| | Kafkas Üniversitesi | 130.9412 | 18.1680 |
| | Yüzüncü Yıl Üniversitesi | 133.3717 | 17.3583 |
| | Karadeniz Teknik Üniversitesi | 133.5402 | 17.1581 |

[(1)] n=221 [(2)] n=204 [(3)] n=226 [(4)] n=224

**Tablo 2b.** *Üniversiteye Göre Sınıf Öğrenme Çevresinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Görüşlerin Varyans Analizi*

| **Sınıf Öğrenme Çevresini Etkileyen Değişkenler** | **Varyans Analizi** | **Kareler Toplamı** | **Serbestlik Derecesi** | **Kareler Ortalaması** | **F Değeri** | **Önem Düzeyi** |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Öğrenci Sorunları | Gruplar arası | 20.661 | 3 | 6.887 | 1.270 | p=0.284 |
| | Gruplar içi | 4724.025 | 871 | 5.424 | | |
| | Toplam Kareler | 4744.686 | 874 | | | Anlamsız |
| Fiziksel Değişkenler | Gruplar arası | 27.491 | 3 | 9.164 | 0.581 | p=0.628 |
| | Gruplar içi | 13737.396 | 871 | 15.772 | | |
| | Toplam Kareler | 13764.887 | 874 | | | Anlamsız |
| | Gruplar arası | 99.500 | 3 | 33.167 | | p=0.368 |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Öğretim Süreci | Gruplar içi | 27403.682 | 871 | 31.462 | 1.054 | |
| | Toplam Kareler | 27503.182 | 874 | | | Anlamsız |
| | Gruplar arası | 25.542 | 3 | 8.514 | | p=0.515 |
| İletişim | Gruplar içi | 9723.014 | 871 | 11.163 | 0.763 | |
| | Toplam Kareler | 9748.555 | 874 | | | Anlamsız |
| | Gruplar arası | 58.937 | 3 | 19.646 | | p=0.663 |
| Öğretim Elemanı | Gruplar içi | 32357.630 | 871 | 37.150 | 0.529 | |
| | Toplam Kareler | 32416.567 | 874 | | | Anlamsız |
| | Gruplar arası | 67.093 | 3 | 22.364 | | p=0.094 |
| Disiplin | Gruplar içi | 9110.217 | 871 | 10.459 | 2.138 | |
| | Toplam Kareler | 9177.310 | 874 | | | Anlamsız |
| | Gruplar arası | 1021.399 | 3 | 340.466 | | p=0.341 |
| Genel Toplam | Gruplar içi | 265602.137 | 871 | 304.939 | 1.117 | |
| | Toplam Kareler | 266623.536 | 874 | | | Anlamsız |

Tablolar incelendiğinde, öğrenci başarısını etkileyen sınıf öğrenme çevresi değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisine ilişkin görüşlerin üniversitelere göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Yani, üniversitelere göre sınıf öğrenme çevresinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisinin üniversiteler arasında anlamlı bir farklılaşmaya sahip olmadığı bulunmuştur. Bu durum, üniversitelerdeki sınıf öğrenme çevrelerinin birbirine benzediğini ve farklı üniversitelerde sınıf öğrenme çevresinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisinin birbirine yakın olduğunu göstermektedir. Buna göre, farklı illerde bulunan üniversitelerdeki öğrencilerin sınıf öğrenme çevresi olarak benzer veya birbirine yakın koşullarda öğrenim gördükleri söylenebilir. Ayrıca farklı üniversitelerdeki sınıf öğrenme çevrelerinin, öğrencilerin başarı veya başarısızlıklarında birbirine benzer derecede etkili olduğu düşünülebilir.

### 3. Anabilim Dalına Göre Sınıf Öğrenme Çevresinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Görüşler

**Tablo 3a.** *Anabilim Dalına Göre Sınıf Öğrenme Çevresinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Kaymaları*

| **Sınıf Öğrenme çevresini Etkileyen Değişkenler** | | $\overline{X}$ | **SK** |
|---|---|---|---|
| | Sosyal Bilgiler Öğrt. (1) | 12.8448 | 2.0930 |
| | İlköğretim Matematik Öğrt. (2) | 12.1771 | 2.6723 |
| Öğrenci Sorunları | Fen Bilgisi Öğrt.(3) | 12.5801 | 2.4291 |
| | Sınıf Öğretmenliği (4) | 12.2877 | 2.1633 |
| | Sosyal Bilgiler Öğrt. | 17.4966 | 3.9488 |
| | İlköğretim Matematik Öğrt. | 16.8073 | 3.6149 |
| Fiziksel Değişkenler | Fen Bilgisi Öğrt. | 16.7790 | 4.0806 |
| | Sınıf Öğretmenliği | 16.8868 | 4.1747 |
| | Sosyal Bilgiler Öğrt. | 37.2931 | 5.1778 |
| | İlköğretim Matematik Öğrt. | 35.1823 | 5.8822 |
| Öğretim Süreci | Fen Bilgisi Öğrt. | 37.1050 | 5.7111 |
| | Sınıf Öğretmenliği | 36.5236 | 5.6362 |
| | Sosyal Bilgiler Öğrt. | 15.8000 | 3.2922 |
| | İlköğretim Matematik Öğrt. | 15.2500 | 3.2294 |
| İletişim | Fen Bilgisi Öğrt. | 16.0387 | 3.4518 |
| | Sınıf Öğretmenliği | 15.9387 | 3.3784 |
| | Sosyal Bilgiler Öğrt. | 35.6138 | 6.1009 |
| | İlköğretim Matematik Öğrt. | 34.1354 | 5.9309 |
| Öğretim Elemanı | Fen Bilgisi Öğrt. | 36.2431 | 5.6496 |
| | Sınıf Öğretmenliği | 35.6604 | 6.4336 |
| | Sosyal Bilgiler Öğrt. | 15.4379 | 3.3407 |
| | İlköğretim Matematik Öğrt. | 15.2813 | 3.4206 |
| Disiplin | Fen Bilgisi Öğrt. | 15.7182 | 3.1222 |
| | Sınıf Öğretmenliği | 15.7642 | 3.0246 |
| | Sosyal Bilgiler Öğrt. | 134.4862 | 17.2711 |
| | İlköğretim Matematik Öğrt. | 128.8333 | 16.8717 |
| Genel Toplam | Fen Bilgisi Öğrt. | 134.4641 | 18.0962 |
| | Sınıf Öğretmenliği | 133.0613 | 17.2451 |

(1) n=290 (2) n=192 (3) n=181 (4) n=212

**Tablo 3b.** *Anabilim Dalına Göre Sınıf Öğrenme Çevresinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Görüşlerin Varyans Analizi*

| Sınıf Öğrenme Çevresini Etkileyen Değişkenler | Varyans Analizi | Kareler Toplamı | Serbestlik Derecesi | Kareler Ortalaması | F Değeri | Önem Düzeyi |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | Gruplar arası | 65.153 | 3 | 21.718 | | p=0.007 |
| Öğrenci Sorunları | Gruplar içi | 4679.533 | 871 | 5.373 | 4.042 | |
| | Toplam Kareler | 4744.686 | 874 | | | **Anlamlı** |
| | Gruplar arası | 88.077 | 3 | 29.359 | | p=0.133 |
| Fiziksel | Gruplar içi | 13676.810 | 871 | 15.702 | 1.870 | |
| Değişkenler | Toplam Kareler | 13764.887 | 874 | | | Anlamsız |
| | Gruplar arası | 572.588 | 3 | 190.863 | | p=0.000 |
| Öğretim Süreci | Gruplar içi | 26930.594 | 871 | 30.919 | 6.173 | |
| | Toplam Kareler | 27503.182 | 874 | | | **Anlamlı** |
| | Gruplar arası | 71.223 | 3 | 23.741 | | p=0.094 |
| İletişim | Gruplar içi | 9677.332 | 871 | 11.111 | 2.137 | |
| | Toplam Kareler | 9748.555 | 874 | | | Anlamsız |
| | Gruplar arası | 462.492 | 3 | 154.164 | | p=0.006 |
| Öğretim Elemanı | Gruplar içi | 31954.075 | 871 | 36.687 | 4.202 | |
| | Toplam Kareler | 32416.567 | 874 | | | **Anlamlı** |
| | Gruplar arası | 32.277 | 3 | 10.759 | | p=0.381 |
| Disiplin | Gruplar içi | 9145.033 | 871 | 10.499 | 1.025 | |
| | Toplam Kareler | 9177.310 | 874 | | | Anlamsız |
| | Gruplar arası | 4353.205 | 3 | 1451.068 | | p=0.002 |
| Genel Toplam | Gruplar içi | 262270.331 | 871 | 301.114 | 4.819 | |
| | | | | | | **Anlamlı** |
| | Toplam Kareler | 266623.536 | 874 | | | |

Tablolar incelendiğinde, öğrenci başarısını etkileyen sınıf öğrenme çevresi değişkenlerinden öğrencilerin sınıf dışı sorunları, eğitim-öğretim süreci, öğretim elemanı etkililiği konularında, anabilim dallarına göre öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sınıfın fiziksel değişkenlerinin, iletişim ortamının ve sınıf içi disiplinin başarıda etkililiği konusunda öğrenci görüşleri kapsamında anabilim dalları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Yapılan LSD testine göre, öğrencilerin sınıf dışı problemlerinin başarılarını etkilemesi hususunda, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencilerinin Matematik Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dallarındaki öğrencilere nazaran daha çok etkilendikleri gözlenmiştir. Buna göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerinin sınıf dışı problemleri, başarılarını daha çok etkilemektedir.

Sınıf içi eğitim-öğretim sürecinde de anabilim dallarındaki öğrenci görüşleri arasında anlamlı farklılaşmalar bulunmaktadır. Yapılan LSD testine göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dallarına nazaran Matematik Öğretmenliği Anabilim Dalındaki öğrenciler, sınıf içi eğitim-öğretim sürecinin başarılarını daha az etkilediği görüşündedirler. Yani, diğer anabilim dallarına göre Matematik Öğretmenliği anabilim dalındaki öğrenciler, sınıf içi öğretim faaliyetlerinin başarılarını daha az etkilediği yönünde görüş belirtmişlerdir. Sınıf içi eğitim-öğretim sürecinin başarılarını en çok etkilediğini dile getiren öğrenciler, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi Öğretmenliği Ana Bilim Dalı öğrencileridir. Burada dikkat çekici nokta, Matematik Öğretmenliği öğrencilerinin sınıf içi eğitim-öğretim sürecinin başarılarını daha az etkilediği yönünde görüş belirtmeleridir. Bu durum, sınıf içi etkinliklerin sıkıcı olmasından veya öğrencilerin sınıf içi etkinlikleri yeterli bulmamasından ya da sınıf içi etkinliklerde aktif olamamalarından kaynaklanabilir.

Sınıftaki öğretim elemanın etkiliğinin, anabilim dallarında öğrenim gören öğrencilerin başarılarındaki etkileri konusundaki görüşlerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Yapılan LSD testi sonuçlarına göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dallarına nazaran Matematik Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencilerinin öğretim elemanının etkililiğinin başarılarını daha az etkilediği yönünde görüş belirtmeleridir. Yani, Matematik Öğretmenliği öğrencileri öğretim elemanının etkililiğinin başarılarını daha az etkilediği görüşünü belirtmişlerdir. Bu bulgu, yukarıdaki sınıf içi eğitim-öğretim süreciyle ilgili bulguyla benzerlik göstermektedir. Çünkü öğretim elemanı eğitim-öğretim etkinliklerinin yürütücüsü konumundadır. Ayrıca, öğretim elemanının etkililiğinin başarılarını en çok etkilediğini savunan öğrenciler, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi Öğretmenliği Ana Bilim Dalı öğrencileridir. Buna göre, Sosyal Bilgiler ve Fen

Bilgisi Öğretmenliği Ana Bilim Dalı öğrencileri, diğer anabilim dallarına nazaran, başarı veya başarısızlıklarında öğretim elemanının daha çok etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Sınıf öğrenme çevresini etkileyen değişkenlere genel olarak bakıldığında, anabilim dallarındaki öğrenci görüşleri arasında, 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmektedir. Yapılan LSD testine göre, bu farklılık Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dallarına karşın Matematik Öğretmenliği Anabilim Dalının aleyhinedir. Yani Matematik Öğretmenliği öğrencileri, sınıf öğrenme çevresinin başarılarında, diğer anabilim dallarına oranla daha az etkili olduğunu vurgulamışlardır. Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi öğrencileri sınıf öğrenme çevresinin başarılarında daha etkili olduğunu dile getirmişlerdir. Buna göre, Matematik Öğretmenliği öğrencilerinin sınıf öğrenme çevresini oluşturan değişkenlerden fazla etkilenmedikleri ve daha çok kendi kendilerine öğrenerek başarılı oldukları veya başarılı olabileceklerini düşündükleri söylenebilir.

**4. Sınıf Düzeyine Göre Sınıf Öğrenme Çevresinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Görüşler**

**Tablo 4a.** *Sınıf Düzeyine Göre Sınıf Öğrenme Çevresinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Kaymaları*

| **Sınıf Öğrenme çevresini Etkileyen Değişkenler** | | $\overline{X}$ | **SK** |
|---|---|---|---|
| Öğrenci Sorunları | II. sınıf [(1)] | 12.3052 | 2.4001 |
| | III. sınıf [(2)] | 12.5299 | 2.3894 |
| | IV. sınıf [(3)] | 12.9257 | 2.0417 |
| Fiziksel Değişkenler | II. sınıf | 17.0205 | 3.9710 |
| | III. sınıf | 16.6752 | 4.0285 |
| | IV. sınıf | 17.5446 | 3.8595 |
| Öğretim Süreci | II. sınıf | 36.9203 | 5.7866 |
| | III. sınıf | 35.4872 | 5.4515 |
| | IV. sınıf | 37.2129 | 5.2319 |
| İletişim | II. sınıf | 15.5900 | 3.4950 |
| | III. sınıf | 15.8846 | 3.1838 |
| | IV. sınıf | 15.9950 | 3.1615 |
| Öğretim Elemanı | II. sınıf | 35.3964 | 6.5830 |
| | III. sınıf | 35.3291 | 5.2335 |
| | IV. sınıf | 35.6238 | 5.9196 |
| Disiplin | II. sınıf | 15.9339 | 3.2178 |
| | III. sınıf | 14.9402 | 3.1290 |
| | IV. sınıf | 15.3812 | 3.3111 |
| Genel Toplam | II. sınıf | 133.1663 | 18.4456 |
| | III. sınıf | 130.8462 | 16.2299 |
| | IV. sınıf | 134.6832 | 16.4761 |

[(1)] n=439 [(2)] n=234 [(3)] n=202

**Tablo 4b.** *Sınıf Düzeyine Göre Sınıf Öğrenme Çevresinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Görüşlerin Varyans Analizleri*

| **Sınıf Öğrenme çevresini Etkileyen Değişkenler** | **Varyans Analizi** | **Kareler Toplamı** | **Serbestlik Derecesi** | **Kareler Ortalaması** | **F Değeri** | **Önem Düzeyi** |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Öğrenci Sorunları | Gruplar arası | 53.411 | 2 | 26.706 | 4.964 | p=0.007 **Anlamlı** |
| | Gruplar içi | 4691.275 | 872 | 5.380 | | |
| | Toplam Kareler | 4744.686 | 874 | | | |
| Fiziksel Değişkenler | Gruplar arası | 82.656 | 2 | 41.328 | 2.634 | p=0.072 Anlamsız |
| | Gruplar içi | 13682.231 | 872 | 15.691 | | |
| | Toplam Kareler | 13764.887 | 874 | | | |
| Öğretim Süreci | Gruplar arası | 410.664 | 2 | 205.332 | 6.609 | p=0.001 **Anlamlı** |
| | Gruplar içi | 27092.518 | 872 | 31.069 | | |
| | Toplam Kareler | 27503.182 | 874 | | | |
| İletişim | Gruplar arası | 27.480 | 2 | 13.740 | 1.232 | p=0.292 Anlamsız |
| | Gruplar içi | 9721.076 | 872 | 11.148 | | |
| | Toplam Kareler | 9748.555 | 874 | | | |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | Gruplar arası | 10.464 | 2 | 5.232 | | p=0.869 |
| Öğretim | Gruplar içi | 32406.103 | 872 | 37.163 | 0.141 | |
| Elemanı | Toplam Kareler | 32416.567 | 874 | | | Anlamsız |
| | Gruplar arası | 157.415 | 2 | 78.707 | | p=0.001 |
| Disiplin | Gruplar içi | 9019.895 | 872 | 10.344 | 7.609 | |
| | Toplam Kareler | 9177.310 | 874 | | | **Anlamlı** |
| | Gruplar arası | 1660.491 | 2 | 830.245 | | p=0.066 |
| Genel Toplam | Gruplar içi | 264963.045 | 872 | 303.857 | 2.732 | |
| | Toplam Kareler | 266623.536 | 874 | | | Anlamsız |

Tablolar incelendiğinde, sınıf düzeyine göre öğrenci başarısını etkileyen sınıf öğrenme çevresi değişkenlerinden öğrencilerin sınıf dışı sorunları, sınıf içi eğitim-öğretim etkinlikleri ile sınıf içi disiplin konularında, 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sınıfın fiziksel değişkenleri, iletişim ve öğretim elemanının etkililiği konularında sınıflar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Yapılan LSD testine göre, öğrencilerin sınıf dışı sorunları konusundaki farklılaşma, II. sınıflar ile IV sınıflar arasındadır. IV. sınıf öğrencileri, II. sınıf öğrencilerine nazaran sınıf dışı sorunlarının başarılarını daha çok etkilediğini vurgulamışlardır. Bu durum, son sınıfların okulu bitirince iş bulabilme veya KPSS'den başarılı olup olamayacakları kaygılarından kaynaklanabilir.

Sınıf içi eğitim-öğretim sürecinde de farklı sınıflarda öğrenim gören öğrenciler arasında, 0.05 önem düzeyinde anlamlı farklılaşmalar bulunmaktadır. Yapılan LSD testine göre bu farklılaşma, II. ve III. sınıflar arasında, II. sınıfların lehine, III. ve IV. sınıflar arasında da IV. sınıfların lehinedir. Sınıf içi eğitim-öğretim sürecinin başarılarında en az etkili olduğunu savunanlar III. sınıf öğrencileridir. Bu durum, II. sınıf ve IV. sınıf öğrencilerinin başarılarında sınıf içi eğitim-öğretim sürecinin daha etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu bulguda, III. sınıftaki derslerin, daha çok uygulamalı dersler olmasının etkisi olabilir.

Sınıf içi disiplin konusunda, farklı sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Yapılan LSD testine göre, bu farklılık II. sınıflar lehinedir. Yani, sınıf içi disiplin en çok II. sınıf öğrencilerini etkilemiştir. Bu durum, II. sınıf öğrencilerinin sınıf içi disiplinden daha çok etkilendiklerini ve olumlu veya olumsuz bu disiplinin başarılarını daha çok etkilediğini göstermektedir.

## SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışmada, çeşitli üniversitelerin eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının dâhil oldukları sınıf öğrenme çevresinin başarıları üzerine etkilerine ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu çerçevede, öğrencilerin başarılarına ilişkin görüşleri arasında, cinsiyete, bağlı bulunulan üniversiteye, anabilim dalına ve sınıf düzeyine göre farklılaşmaların olup olmadığı incelenmiştir. Bu doğrultuda, sınıf öğrenme çevresinde öğrenci başarısını etkileyebilecek değişkenler altı grup olarak belirlenmiştir. Bunlar; öğrencilerin sınıf dışı genel sorunları, sınıfın fiziki olanakları, eğitim-öğretim süreci, iletişim ortamı, öğretim üyesinin etkililiği ve sınıf içi disiplindir. Bağımsız değişken olarak da cinsiyet, bağlı bulunulan üniversite, anabilim dalı ve sınıf düzeyi alınmıştır. Bu konuda daha önce yapılan araştırmalara göre (Kısakürek, 1985; Fraser ve Butts 1986; Açıkgöz, 1989; Uslu, 2002; Açıkgöz, Özkal ve Kılıç (2003)) sınıf öğrenme çevresinin öğrenci başarısını etkilediği yönünde bulgular elde edilmiştir. Bu araştırmada da, öğrenci görüşleri doğrultusunda farklı değişkenler açısından sınıf öğrenme çevresinin öğrenci başarısını etkilediği saptanmıştır. Yani, bu araştırmanın bulguları ile daha önceki araştırmaların sonuçları paralellik göstermektedir.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda, sınıf öğrenme çevresinin başarıdaki etkisi konusunda öğrenci görüşlerine göre cinsiyet değişkeni açısından erkek öğrenciler lehine bir faklılaşma görülmektedir. Açıkgöz, Özkal ve Kılıç (2003) tarafından yapılan çalışmada, sınıf atmosferine ilişkin öğrenci algılarının erkekler yönünde farklılık gösterdiğine ilişkin sonuçları, bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Ayrıca Byrne, Hattie ve Fraser (1986)'in yaptıkları araştırmada sınıf atmosferine ilişkin kız öğrencilerinin algılarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Öğrenci görüşlerine göre, sınıf öğrenme çevresinin etkileyen faktörler, üniversitelere göre öğrencilerin başarılarını birbirine benzer oranlarda etkilemiştir. Ancak Kısakürek (1985) tarafından yapılan çalışmada, sınıf öğrenme çevresinin etkileyen faktörlerin üniversitelere göre faklılaştığı bulunmuştur.

Anabilim dallarına göre, sınıf öğrenme çevresinin öğrenci başarısına etkisine ilişkin görüşler konusunda Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi öğretmenliği Anabilim Dalları lehine, Matematik Öğretmenliği Anabilim Dalı aleyhine bir farklılaşma söz konusudur. Burada ilgi çekici olan nokta, Matematik öğretmenliği öğrencilerinin sınıf öğrenme çevresi değişkenlerinin başarılarını, diğer anabilim dallarındaki öğrencilere göre, daha az etkilediği

yönünde görüş belirtmeleridir. Sınıf düzeyine göre öğrenci başarısını etkileyen sınıf öğrenme çevresi konusundaki öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır.

Sonuç olarak, öğrenci görüşlerine göre, sınıf öğrenme çevresinin öğrenci başarısını etkilediği saptanmıştır. Ayrıca, üniversite ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre öğrenci görüşleri arasında, başarılarını etkileme yönünde anlamlı farklılıklar bulunamamasına rağmen, cinsiyet ve anabilim dalı değişkenlerine göre öğrenci görüşleri arasında farklılık bulunmuştur. Genel anlamda, öğrenciler başarılarında sınıf öğrenme çevresinin önemli bir etken olduğunu vurgulamışlardır. Bu sonuç, sınıf öğrenme çevresinin başarıya etkisi konusunda yapılan araştırmalarla benzer bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler yapılabilir:

**1.** Öğrencilerin sınıf içi başarılarını, dışarıdaki sorunları etkilemektedir. Özellikle sağlık, barınma ve yurt sorunları, çevreye uyum sağlama konularında üniversiteler, ilgili kurumlar ve yerel yönetimler koordineli bir şekilde öğrencilere sunacağı olanakları arttırmalıdır.

**2.** Sınıfın fiziksel değişkenleri de öğrenci başarısında önemli bir etken olarak görülmektedir. Sınıfın bir eğitim-öğretim ortamı olarak yaşanabilir bir yer olabilmesi elbette maddi olanaklara bağlıdır. Bunun için, derslik, laboratuar, atölye vb. gibi ortamların hem kapasite, hem de fiziki donanım olarak çağın koşullarına göre düzenlenmesi gerekir.

**3.** Özellikle öğrenci sayısı olarak genelde üniversitelerde, özelde eğitim fakültelerinde öğrenci-öğretim elemanı-derslik oranında dengesizlik bulunmaktadır. Bundan dolayı öğrenci sayılarının belirli bir oranda azaltılması gerekmektedir.

**4.** Sınıfta eğitim-öğretimin başarılı olabilmesi için, öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretim elemanı iletişiminin etkili bir şekilde sağlanması gerekir. Çünkü öğretmenlik bir iletişim mesleğidir ve öğretmen adayları iletişim becerilerini sınıf ortamında uygulamalı olarak da geliştirmelidirler.

**5.** Sınıf içi eğitim-öğretimin başarısında disiplinin de önemli bir yeri vardır. Burada, iş disiplini, yani herkesin üzerine düşen görevi etkili bir şekilde yerine getirmesi söz konusudur. Bunun için, hem öğretim elemanının, hem de öğrencinin kendi iç disiplinini sağlaması gerekir. Yani, taraflarda görev-sorumluluk-iç denetim olmalıdır.

**6.** Elbette öğrenci başarısını etkileyen birçok değişken bulunmaktadır. Sınıf öğrenme çevresi yanında başarıyı etkileyebilecek diğer değişkenler de araştırılabilir.

**7.** Sınıf öğrenme çevresinin öğrenci başarısına etkisi, tek tek fakültelerde, hatta bölüm veya anabilim dallarında derinlemesine incelenebilir. Bunun yanında, diğer öğretim kademelerinde de farklı çalışmalar yapılabilir.

## KAYNAKLAR


Açıkgöz K. (1989). Liselerdeki sınıf atmosferi üzerine bir araştırma. *Eğitim Bilimleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 15-17 Haziran,* İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, (syf:93-111), Malatya.

Açıkgöz, Ü. K., Özkal, N. ve Kılıç, A. G. (2003). Öğretmen adaylarının sınıf atmosferine ilişkin algıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25: 1-7. Ankara.

Aldridge, J. M., & Fraser, B. J. (2000). A cross-cultural study of classroom learning environments in Australia and Taiwan. *Learning Environments Research*, 3, 101-134.

Aldridge, J. M., Dorman, J. P., & Fraser B. (2004). Use of multitrait-multimethod modelling to validate actual and preferred forms of the technology-rich outcomes-focused learning environment inventory (Troflei) *Australian Journal of Educational & Developmental Psychology*. Vol 4, 2004, pp 110-125

Byrne, D.B., Hattie, J.A., & Fraser, B.J. (1986). Student perceptions of preferred classroom nvironment. *Journal of Educational Research*, 81, 10-18

Doğan, D. ve diğ. (2002). *Farklı üniversitelerin eğitim fakültelerindeki genel kimya laboratuarı sınıf çevresinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi*. http://www.fedu.metu.edu.tr/UFBMEK-kitabi/PDF/Kimya/Bildiri/t161.pdf ulaşım tarihi: 11.102008

Fraser, B.J. & Butts, W.L. (1982) Relationship between perceived levels of classroom individualization and science-related attitudes. *Journal of Research in Science Teaching*, 19, 143-154.

Fraser, B. J. (1990). Individualized classroom environment questionnaire. Melbourne: *Australian Council for Educational Research.*

Fraser, B. (1998). Classroom environment instruments: development, validity and application. *Learning environments research*, 1, 7-33.

Fraser, B. J., Giddings, G. J., & McRobbie, C. J. (1995). Evolution and validation of a personal form of an instrument for assessing science laboratory classroom environments. *Journal of Research in Science Teaching*, 32, 399-422.

Fraser, B. J., & Treagust, D. F. (1986). Validity and use of an instrument for assessing classroom psychological environment in higher education. *Higher Education*, 15, 37-57.

Haladyna, T., Olsen, R. & Shaughnessy, J. (1982) Relations of student, teacher and learning environment variables to attitudes toward science. *Science Education*, 66, 671-687.

Hofstein, A., Nahum, T. L. ve Shore, R. (2001). Assessment of learning environment of inquiry-type laboratories in high school chemistry, *Learning Environments Research*, 4 (2001) 193-207.

Kısakürek, M. A. (1985). *Sınıf atmosferinin öğrenci başarısına etkisi*, AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:144, Ankara.

Moos, R. H., & Trickett, E. J. (1987*). Classroom environment scale manual* (2nd ed.). Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.

Küçükoğlu, A., Köse, E. (2008). Yüksek öğretim düzeyinde sınıf atmosferinin öğrenci başarısına etkisi. *AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:12/8, Erzurum.

Öner, N. (1997). *Türkiye'de kullanılan psikolojik testler*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, (3.Basım) No: 584, İstanbul.

Taylor, P. C., Fraser, B. J., & Fisher, D. L. (1997). Monitoring constructivist classroom learning environments. *International Journal of Educational Research*, 27, 293-302.

Telli, S., Çakıroğlu, J. (2002) *Biyoloji sınıfındaki öğrenme ortamının öğrencilerin biyolojiye yönelik tutumlarına etkisi.* http://www.fedu.metu.edu.tr/ufbmek-5/B_kitabi/pdf/biyoloji/poster/t5.pdf 10.102008 ulaşım tarihi.

Uslu, A. (2002). *Yüzüncü Yıl Üniversitesinde Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Wong, N.Y. (1993). Psychosocial environments in the hong kong mathematics classroom. *Journal of Mathematical Behavior*, 12,303-309.

Wubbels, T., & Levy, J. (Eds.). (1993). Do you know what you look like? *Interpersonal Relationships in Education*. London: Falmer.

# Evaluation of Class Learning Environment in Faculties of Education In Terms Of Some Variables

Erdoğan KÖSE
Adnan KÜÇÜKOĞLU

**SUMMARY**

Class environment is one of the most important agents influencing not only the learning but also the attitudes, personality, learning impetus and speed of students. Within this context, as a implementation of education structures class learning environment means the form, aura and atmosphere prevailing the characteristics of these structures. The variables of class learning environment follow as clarity of rules and expectations, awards and encouragement, teacher skill, high expectation, participation in class, the relationship between teacher and student, school and family, teacher and teacher, teacher and director, group norms, physical environment. It is known that each variable affects knowledge, attitude and behaviours of the students in different ways.

The studies carried out so far show that there is a strong relationship between student gains (especially the ones based on sense), class learning environment and perceptions and thoughts related
(Moos, 1979; Fraser and Butts 1982; Haladyna et al 1982; Kısakürek, 1985; Fraser, 1990; Wang, 1993; Taylor et al., 1997; Telli and Çakıroğlu, 2002; Açıkgöz, 2003; Aldridge, Dorman and Fraser, 2004; Küçükoğlu and Köse; 2008).

The most strong side of the studies made in terms of learning environment is certainly that valid measurement devices which can be used in the classes all around the world were developed. The most commonly used ones follow as: ICEQ (Fraser, 1990), CUCEI (Fraser, Treagust, 1986), SLEI (Fraser et al.1995), CLES (Taylor et al., 1997), QTI (Wubbels, Levy, 1993), WIHIC (Fraser et al, 1996), TROFLEI (Aldridge et al. 2004). The assumption that each class has its own learning environment and all the students in that class are more or less affected by this environment constitutes the base of all these studies. Besides, it was argued by Fraser (1994) that there is a strong relationship between the variables of class learning environment and cognitive and sensory learning products. This idea was supported by Haertel, Waldberg and E.H., Haertel (1981), too.

The studies about class learning environment have been mainly made abroad. In our country there are few studies about secondary education and none about high education. Within this context, the aim of this study is find out how teacher candidates studying at faculty of education in various universities are influenced by class learning environment in which they are included. Accordingly, in this study it was analysed if class learning environment has the same effect on success of candidate teachers regardless of gender, university, department and level of class or not.

This study is descriptive and the data was collected via situation determination method. The universe of the study consists of Faculties of Education in Atatürk, Kafkas, Yüzüncü Yıl and Karadeniz Teknik Universities, the sampling consists of the students studying in branches of Social Studies, Science, Maths and Classroom Teaching in departments of primary education. As a means of data collection developed by researchers taking into account the basic learning environment scales prepared by Moos, Trickett and De Yong and the scales translated and adapted into Turkish by Kısakürek and Acıkgöz (Öner,1997) , a data collection form was made. With a credibility study an alpha value of 0.92 was found. The form was shaped with experts' opinions. The forms were copied adequately, the application was carried out by the researchers themselves. After data was collected and evaluated, they were put in computer and some statistical analyses such as frequency, percentage, t test, variance analyses and LSD test. The findings were tabulated and interpreted.

**1.** According to gender, there is a remarkable difference for the benefit of male students among their opinions in terms of their general problems out of class, teaching and learning process within class and competence of lecturer. Besides, in terms of the affect of class learning environment on student success there is a differentiation for he benefit of male students. That is to say, the factors influencing class learning environment affect the success of male students much more than the female ones. These factors affect students' success similarly according to universities.

**2.** According to main science branches students' opinions about the variables like students' general problems, teaching and learning process within class and competence of lecturer differ widely. The differentiation in general problems out of the class is for the benefit of Social Studies Teaching ,the

differentiation in teaching and learning process within class and competence of lecturer is against Maths Teaching. Moreover, according to main science branches the differentiation in the influence of class learning environment on student success is for the benefit of Social Studies and Science Teaching but against Maths Teaching.

**3.** There is a remarkable difference of 0.05 significance level in terms of students' problems out of class, teaching and learning process within class and classroom discipline. The differentiation in the problems out of the class is between II. and IV. classes. IV. class students pointed out that these problems affected their success much more than II. class students. The differentiation in teaching and learning process within class is for II. classes when an evaluation was made between II. and III. classes, for IV. classes when an evaluation was made between III. and IV. classes. II. and IV. classes claimed that teaching and learning process within class was the most effective variable on their success, III. classes supported that it was the lest effective one. For II. classes classroom discipline was the most effective variable on their success, for III. ve IV. classes it was the least effective one.

As a result, it was found that class learning environment affected student success. Although student opinions differ widely in terms of the variables like gender, main science branch and class level, generally it was pointed out that class learning environment is an important factor influencing the success. This result is similar to the results of the other studies carried out in the same field.

In accordance with the findings the following suggestions can be made:

Students' success within the class is influenced by the problems out of the class. Especially, in terms of healthcare, accommodation and dormitory problems and adaptation process, institutions, universities and local governments should work in coordination with each other and increase the possibilities they can introduce to students.

Physical variables of the classroom are seen as a significant factor in student success. Thus, classroom, laboratory, workshop etc. should be equipped in terms of capacity and physical equipment.

An efficient communication between student and student, student and lecturer should be provided for a successful teaching-learning process in the class.

There can be various variables influencing student success. Besides class learning environment, other variables can also be studied.

The influence of class learning environment on student success can be analysed deeply in each faculty, even in each department or main science branch. Moreover, in other teaching levels different studies can be carried out.